

การวิเคราะห์การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน

นางสาวชัชชญา หาญเจนลักษณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF RICE EXPORTS FROM THAILAND TO IRAN

Miss Chadchada Hanchenluksh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics Program in Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic year 2006

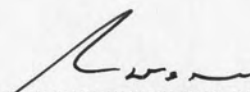
Copyright of Chulalongkorn University

491082

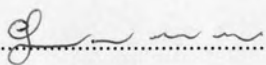
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การวิเคราะห์การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน
โดย   นางสาวชัชชญา หาญเจนลักษณ์
สาขาวิชา   เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสน์

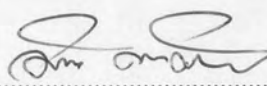

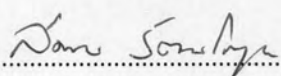
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

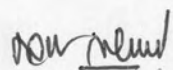

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์โกมุท)

..... กรรมการ
(นางดลยา เทียนทอง)

ชัชชฎา หาญเจนลักษณ์: การวิเคราะห์การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน. (AN ANALYSIS OF RICE EXPORTS FROM THAILAND TO IRAN) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสตร์. 130 หน้า.

การค้าระหว่างไทยกับอิหร่านมีปริมาณไม่มาก แต่สินค้าที่ทำการค้ากันเป็นสินค้าที่เกื้อกูล และเป็นที่ต้องการของกันและกัน โดยสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งไปอิหร่านของไทย คือ ข้าว ซึ่งเป็นสินค้าที่อิหร่านนำเข้าจากไทยมาก ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

การศึกษานี้ใช้ดัชนีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) ใช้ข้อมูลปี 2540 – 2548 และประมาณค่าสมการอุปสงค์ โดยใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลของปี 2529 – 2548

ผลการศึกษาพบว่า การส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน มีปากีสถาน เวียดนาม และอุรุกวัย เป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญ อย่างไรก็ตามอิหร่านมีความต้องการนำเข้าข้าวจากไทยมากที่สุด แต่ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวไปอิหร่านและการปรับตัวที่สอดคล้องกับความต้องการข้าวของอิหร่านเป็นสิ่งที่ไทยต้องมีการวางแผนการส่งออกที่ดีและรอบคอบ และต้องใส่ใจให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องราคาและคุณภาพข้าวที่ส่งออกไปอิหร่าน เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างข้าวไทยกับข้าวจากประเทศอื่นๆ ประกอบกับอิหร่านมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดที่ต้องศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน ด้วย ซึ่งนอกจาก ราคาข้าวทั้งราคาข้าวของไทยและราคาข้าวของประเทศคู่แข่งแล้วยังมีตัวแปรอื่นๆ เช่น ปริมาณผลผลิตข้าวของอิหร่าน รายได้ของอิหร่าน จำนวนประชากรของอิหร่าน การเกิดภาวะสงคราม การซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับอิหร่านแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล รวมถึงคุณภาพข้าว ความเชื่อมั่นในการชำระเงิน ความเชื่อมั่นทางการเมือง และการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต โดยเฉพาะโครงการนิวเคลียร์ ที่ทำให้ผู้ประกอบการหวั่นกับการที่อิหร่านถูกคว่ำบาตร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความคุ้นเคย และความไว้วางใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต.....ชัชชฎา หาญเจนลักษณ์.....
ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....อ.อิสรา.....

4785561529 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: INTERNATIONAL TRADE/IRAN / RICE

CHADCHADA HANCHENLUKSH: AN ANALYSIS OF RICE EXPORTS FROM THAILAND TO IRAN. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. ISRA SARNTISART,Ph.D., 130 pp.

Although, the value of trade between Thailand and Iran has not been explicitly high compare to many countries, the trade value and type of commodities have performed the significant harmony in each country' demand. Because rice has occupied the first rank of export value from Thailand to Iran since 1979, rice shall be an appropriate proxy for the analysis of trade between Thailand and Iran. The objectives of this thesis are as followings (i) to study trade relations, (ii) an analysis competitiveness of rice export from Thailand to Iran, and (iii) to study factors affecting Thailand's rice export to Iran.

Analysis is based on Revealed Comparative Advantage (RCA) method and Constant Market Share (CMS) method. Data in this study is annual data from 1997 – 2005. In addition, the estimation of demand for rice in Iran by the Ordinary Least Square (OLS) method uses the annual data during 1986 – 2005.

Results show that Pakistan, Vietnam and Uruguay are the important competitors of Thai rice exporting. However, Iran's most wanted is Thai rice. The government must concern about 1) competitiveness and 2) adjustment that go along with Iran rice demand. Therefore, Thai government should have appropriate plan to improve these two factors and concern about price and quality of Thai rice to make our rice differ from another competitor's. Also, Iran's strict import regulation is one of the important factors that Thai government should study in-depth. In addition, there are other factors affect trading rice not only the price of Thailand and the competitors' but also quantity of rice produced in Iran, the income of Iran, population of Iran, war, rice trading between the government of Thailand and Iran. Furthermore, there are quality factors such as rice quality, the good trader's relationship including close relationship, familiarity, and trustworthiness. The political and payment confidence is the important factor; especially, the nuclear projects, that Iran could be boycotted, could decrease entrepreneurs confidence in trading.

Field of study.....Economics.....

Student's signature.....*Chadchada Hanchenluksh*

Academic year.....2006.....

Advisor's signature.....*Isra Sarntisart*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือ คำแนะนำ ตลอดจนการเอาใจใส่ ติดตามสอบถามความคืบหน้า จากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสตร์ ซึ่งท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษามาโดยตลอด นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนโกมุท และนางคลยา เทียนทอง กรรมการ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยตรวจสอบและให้คำแนะนำที่มีค่าในการเขียน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนเสร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สมาคมผู้ส่งข้าวออกต่างประเทศ เจ้าหน้าที่กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ผู้ประกอบการที่ทำการค้ากับอิหร่าน เจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ อุปทูตการค้าของอิหร่านประจำประเทศไทย สถานทูตอิหร่านประจำประเทศไทย สภาธุรกิจไทย – อิหร่าน และหน่วยงานที่ขาดไม่ได้คือศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนทางด้านทุนผู้ช่วยวิจัย นิสิตปริญญาโท ข้อมูล ความสะดวกในการติดต่อกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับอิหร่าน และสถานที่ในการทำ วิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง และเพื่อนๆ พี่ๆ ที่ให้กำลังใจ และถามข้าพเจ้าเสมอว่า เมื่อไหร่จะจบ ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้เสร็จสมบูรณ์ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องใดๆ ข้าพเจ้าน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	6
2 วรรณกรรมปริทัศน์ ทฤษฎี และแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	7
2.1 วรรณกรรมปริทัศน์.....	7
2.1.1 งานศึกษาของไทยเกี่ยวกับอิหร่าน.....	7
2.1.2 งานศึกษาเกี่ยวกับการส่งออกข้าวของไทย.....	8
2.2 ทฤษฎี.....	10
2.2.1 ทฤษฎีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ.....	10
2.2.2 ทฤษฎีอุปสงค์.....	11
2.3 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	12
2.3.1 การวิเคราะห์ความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ.....	12
2.3.2 แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่.....	14
2.3.3 การประมาณค่าสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากไทยของอิหร่าน.....	19
2.3.3.1 การทดสอบ Unit Root.....	20
2.3.3.2 การทดสอบ Cointegration.....	21
2.3.3.3 Error Correction Model: ECM.....	22

บทที่	หน้า
3 ข้อมูลพื้นฐานของประเทศอิหร่านและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	24
3.1 ภูมิศาสตร์ของประเทศอิหร่าน.....	24
3.2 ลักษณะการเมือง และการปกครองของประเทศอิหร่าน.....	25
3.3 ศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอิหร่าน.....	26
3.3.1 ด้านกำลังซื้อและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ.....	26
3.3.2 ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ.....	26
3.3.3 ด้านแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ.....	27
3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	27
3.4.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	27
3.4.2 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	28
3.4.3 การค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	30
3.5 โอกาสทางการค้าและแนวทางการปฏิบัติเพื่อเป็นคู่ทางการส่งออกของไทยไป อิหร่าน.....	38
4 การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน.....	41
4.1 การส่งออกข้าวของไทย.....	41
4.2 รูปแบบการส่งออกข้าวของไทย.....	43
4.3 การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน.....	44
4.3.1 รูปแบบการส่งออก.....	44
4.3.2 เงื่อนไขการส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน.....	50
4.3.3 สัดส่วนการส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน.....	50
4.4 ขั้นตอนการซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	53
4.5 การนำเข้าข้าวของอิหร่าน.....	54
4.6 คุณภาพข้าว.....	56
4.6.1 ไทย.....	56
4.6.2 ปากีสถาน.....	57
4.6.3 เวียดนาม.....	58
4.6.4 อูรุกวัย.....	59
4.7 ปัญหาและอุปสรรคในการค้าข้าวกับอิหร่าน.....	59

บทที่	หน้า
4.8 ประเทศคู่แข่งชั้นของไทยในตลาดข้าวอิหร่าน.....	63
4.8.1 ปากีสถาน.....	63
4.8.2 เวียดนาม.....	64
4.9 สถานการณ์การนำเข้าข้าวของอิหร่านจากโลก.....	65
5 ผลการศึกษา.....	66
5.1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และส่วนแบ่งตลาดของไทย.....	67
5.2 การวิเคราะห์แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS).....	71
5.3 การประมาณค่าสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวไทยของอิหร่าน.....	78
5.3.1 ผลการทดสอบ Unit Root.....	79
5.3.2 ผลการทดสอบ Cointegration.....	79
5.3.3 Error Correction Model.....	82
6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	86
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	86
6.2 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	88
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	88
6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต.....	88
6.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	89
รายการอ้างอิง.....	90
ภาคผนวก.....	94
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	130

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1.1 สัดส่วนการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่านปี 2540 – 2548.....	4
ตารางที่ 3.1 สถิติการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน.....	33
ตารางที่ 3.2 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทยไปอิหร่าน.....	34
ตารางที่ 3.3 สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปอิหร่าน.....	35
ตารางที่ 3.4 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจากอิหร่าน.....	36
ตารางที่ 3.5 สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจากอิหร่าน.....	37
ตารางที่ 4.1 การส่งออกข้าวของไทย ระหว่างปี 2544 – 2548	41
ตารางที่ 4.2 ตลาดส่งออกข้าวของไทยที่สำคัญ.....	42
ตารางที่ 4.3 การส่งออกข้าวโดยรัฐบาล ในปี 2536 – 2544.....	46
ตารางที่ 4.4 เหตุผลและความจำเป็นของไทยและต่างประเทศ ในการซื้อขายข้าวแบบ G-to-G.....	49
ตารางที่ 4.5 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่านกับทั่วโลก.....	51
ตารางที่ 4.6 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของอิหร่านจากประเทศต่างๆ ปี พ.ศ. 2540 – 2548	55
ตารางที่ 5.1 การเปลี่ยนแปลงดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของประเทศ ต่างๆ ที่ส่งสินค้าข้าวไปอิหร่าน ช่วงปี 2540 – 2548	69
ตารางที่ 5.2 ส่วนแบ่งการนำเข้าของอิหร่านจากประเทศต่างๆ ช่วงปี 2540 – 2548	70
ตารางที่ 5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวไปอิหร่านของประเทศต่างๆ	72

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 4.1 มูลค่าการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน.....	52
ภาพที่ 4.2 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน.....	52
ภาพที่ 5.1 แสดงการเปรียบเทียบปริมาณการนำเข้าจริง (M) กับปริมาณการนำเข้าจากการ ประมาณการ (MF) จากไทยของอิหร่าน ในช่วงปี 2529 – 2548.....	84